

Kielitietoutta

LAURI HAKULINEN—MARTTI RAPOLA *Kielitietoa* suomen kielen opiskelijalle ja opettajalle. SKS, Forssa 1957. 111 s. Tietolipas n:o 8.

Kielen opissa. Tutkielmia kielitieteen alalta. Toimittanut Toivo Vuorela. SKS, Forssa 1957. 193 s. Tietolipas n:o 9.

Mainitut kokoelmat, jotka sisältävät ennen julkaistuja, tekijäin jossakin määrin korjailemia kielitieteellisiä tutkielmia, ovat Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Tietolipas-sarjan uusia, erinomaisten miellyttävässä painoasussa julkaistuja nidoksia. Tarkoitus on ensi sijassa ollut koota näihin kahteen kirjaseen ne artikkelit, joita suomen kielen opiskelijat ovat tutkintolukujaan varten joutuneet eri paikoista hakemaan. Molemmat ovat kumminkin kiinnostavaa luettavaa kenelle tahansa kieliasioita harrastavalle.

»Kielitietoa»-kokoelman ensimmäisessä artikkelissa, suomen kielen opettajain päivillä 1923 pitämässään esitelmässä »Kielihistorian asema suomalaisten oppikoulujen äidinkielen opetuksessa», professori Martti Rapola kirjoittaa: »Tapahtuu vääryys oppilaillemme, jos he eivät vielä koulunsa ylimmälle luokalle tullessaan tiedä kielitieteen olemuksesta mitään; jos se jää heille kenties elinajaksi kokoelmaksi kieliopissa lueteltuja normeja, joiden tunteminen on toistaiseksi epämieluisa välttämättömyys ja

joista on 'hyvän kielikorvan' saatuaan paras pysyä niin loitolla kuin mahdollista.» Pelkään osuvani oikeaan arvellessani, että tällaista vääryyttä tapahtuu paljon nykyäänkin, 35 vuotta Rapolan esitelmän jälkeen. Paitsi vakuuttavaa teoreettista selvittelyä kirjoitus sisältää lukuisia asian käytännöllistä järjestämistä helpottavia viittauksia.

Samaa linjaa jatkaa professori Lauri Hakulisen kirjoitus »Koulujemme kielihistorianopetuksen etymologisesta puolesta». Sen aineisto on erittäin kiintoisa ja muistuttaa monesta sellaisesta sanahistoriallisesta seikasta, johon opetustyössä luontevasti voi ohjata huomion sekä kasvattien näköalojen aukomiseksi että joskus ehkä yksitoikkoiseksi käyvän arkityön piristeeksi. Hakulisen kynänjälkeä ovat edelleen kirjoitelma »Fonetiikka äidinkielen kielioopin opetuksessa» sekä kielenhuoltoseikkoja koskettelevat esitykset »Kielivirheen suhteellisudesta» ja »Tietoisesta kielenohjailustamme».

Toinen esiteltävä valikoima »Kielen opissa» sisältää varsinkin kielitieteen yleisten periaatekysymysten pohdintaa. Professori Hakulisen kirjoittamia ovat ikään kuin johdannoksi sijoitettu selkeä ja suorastaan kohottava essee »Kielitieteen yleissivistyksellisestä merkityksestä» ja esittely »Leo Weisgerberin kieliteoriasta». Akateemikko Paavo Ravilan tuotantoa edustavat kirjoitukset »Totuus ja metodi

kielitieteessä» ja »Onomatopoeettisten ja deskriptiivisten sanojen asema kielen äännesysteemissä». Ravilan laatimia ovat myös kansamme esihistorian laajahko yleisesitys »Suomen suku ja Suomen kansa» sekä kielioppiemme perinnäistä lauseenjäsennys-systeemiä hyödyllisesti täydentävä kirjoitus »Lauseeseen liittyneet irralliset ainekset». Kielenhuoltokysymysten teoriaa käsittelevät professori Aarni Penttilän selvitys »Oikeakielisyyden periaatteista» ja professori Osmo Ikolan kirjoitelma »Kielenohjailu ja kieliyhteisö». Vaikka tämän nidoksen pääpaino onkin yleisen lingvistiikan puolella, se erityisen hyvin sopii juuri suomen kielen harrastajien luettavaksi: esitystä havainnollistava materiaali näet on enimmältään äidinkielenlestämme poimittua.

Kielitiedettä esittelevää yleistaajuista suomenkielistä kirjallisuutta on näihin asti ollut tuskin muuta kuin harvoja, lähinnä vain yksityisten sanojen kehitysvaiheita kuvailevia esseekokoelmia. Nämä uudet »tietolip-paat» ovat merkittävä lisä. Maallikkokin voi niistä saada mielenkiintoista kieliseikkojen valaisua, mutta ennen kaikkea soisi, että äidinkielen opettajat, joiden velvollisuuksiin lähinnä kuuluu kielitieteen keskeisten periaatteiden selvittäminen tulevalle sivistyneistöllemme, tutustuisivat näihin nimekkäimpien äidinkielen tutkijoidemme parhainta tuotantoa sisältäviin valikoimiin.

PAAVO PULKKINEN